

Presentació

Innovació educativa en temps complexos

La innovació, present en tots els nivells educatius, remou les pràctiques pedagògiques de professorat i alumnat. I és que els desafiaments als quals s'enfronta l'educació després de la crisi de la covid-19 són molt diversos, afecten els programes educatius, el desenvolupament curricular i la manera d'avaluar els aprenentatges i les competències. Per aquest fet, docents de tots els nivells educatius es plantegen modificar les seves pràctiques pels desafiaments que suposa, entre d'altres, la tornada a la normalitat postpandèmica. La qüestió és reflexionar sobre quina base es modifiquen les pràctiques educatives i, encara més important, quina és la sostenibilitat i l'efectivitat d'aquests canvis i com aquests contribueixen a facilitar l'aprenentatge de l'alumnat i del professorat.

I és que la innovació en educació, des del nostre punt de vista, ha d'estar estretament vinculada a la investigació educativa. Una investigació que ha de vetllar per fonamentar els canvis, orientar-se a millorar el procés educatiu i convertir la innovació en un fet inherent a la professionalitat docent. Si no aconseguim aquest maridatge entre recerca i innovació correm el risc de promoure canvis poc consistents, amb un recorregut curt, incapaços de fer front als desafiaments de la nostra societat i dels sistemes educatius.

Un nombre considerable d'aquests canvis en educació passen per les tecnologies digitals, entre d'altres raons perquè revolucionen la manera com s'ensenya i s'aprèn, perquè ofereixen possibilitats per personalitzar l'educació, col·laborar i accedir a infinitat de recursos que permeten desenvolupar competències específiques i transversals. El seu valor en la innovació educativa ha d'estar vinculat a una planificació adequada, fonamentada en necessitats i recerca, que s'orienti a fer front als desafiaments del nostre context.

El monogràfic «Innovació educativa en temps complexos» aplega sis aportacions al voltant de la innovació en diferents contextos. Totes són resultat de la recerca i, en conseqüència, fonamenten el perquè del canvi introduït i les possibilitats de rèplica en altres àmbits, malgrat que estan altament contextualitzades.

La primera contribució, «Aprenentatge dels components del pensament computacional mitjançant una aplicació virtual de l'Educació 4.0 en l'entorn del pensament complex», de Carlos Enrique George-Reyes, Jessica Alejandra

Ruiz-Ramírez, Yessica Betzabe Contreras Fuentes i Edgar Omar López-Caudana, del Tecnològic de Monterrey, Mèxic, se situa en el context de l'educació secundària i, més concretament, en el batxillerat. Els resultats de l'avaluació realitzada per estudiants a partir d'una experiència d'aprenentatge emprant una aplicació de realitat virtual (WebVR) posen de manifest que l'ús de l'aplicació complementa la formació i ajuda a desenvolupar el pensament computacional d'estudiants de secundària.

El segon article, «Oportunitats i necessitats percebudes entre docents d'educació primària per a l'ús educatiu de les TIC», de Nekane Larrañaga, Estefanía Jiménez i Maialen Garmendia, de la Universitat del País Basc UPV/EHU, planteja una recerca qualitativa sobre les percepcions i les actituds expressades per professorat d'educació primària pel que fa a la innovació educativa i a l'impacte de les TIC en el desenvolupament de la tasca docent. Els resultats de la recerca posen de manifest la necessitat d'assumir l'ús educatiu de les TIC en l'educació primària que enllaci amb una aportació decidida per millorar la competència digital de l'alumnat quan aquesta s'orienta vers l'aprenentatge.

La tercera proposta, «Anàlisi d'una intervenció educativa basada en ACAD Toolkit per millorar el disseny didàctic en futurs docents», de Sara Buils, M.ª Ángeles Llopis-Nebot, Gràcia Valdeolivas-Novella i Francesc M. Esteve-Mon, de la Universitat Jaume I, ens presenta una recerca basada en el disseny educatiu (EDR), el propòsit de la qual és desenvolupar una intervenció educativa basada en l'eina ACAD per millorar la capacitat d'anàlisi i disseny de situacions d'aprenentatge en futurs docents. Els resultats obtinguts manifesten que l'eina emprada afavoreix la interacció social, permet que els estudiants assoleixin un alt nivell d'aprenentatge i que realitzin una reflexió de les propostes didàctiques que s'elaboren. L'efectivitat i l'impacte de l'eina són els elements que cal revisar en futures recerques.

La quarta aportació, «Ludificació: metodologia utilitzada per desenvolupar competències específiques i transversals a Magisteri», d'Esther Edo Agustín, de la Universitat de Saragossa, posa el focus en les competències professionals i transversals que han de desenvolupar estudiants de Magisteri durant el seu procés de formació inicial. La metodologia de la ludificació, emprada en una assignatura, permet fer un procés de reflexió als estudiants i a les estudiants, que posen de manifest la importància tant de la metodologia com de la reflexió en si mateixa. Les aportacions dels diaris d'aprenentatge així ho evidencien: la reflexió del procés d'ensenyament aprenentatge és una eina molt bona per activar competències específiques i transversals que seran la base per realitzar l'exercici professional futur.

En el cinquè article, «El model VESS i el desenvolupament de les funcions executives en edats primerenques per afrontar la vida en societat», de María Helena Romero Esquinas, Juan Manuel Muñoz González i María Dolores Hidalgo Ariza, de la Universitat de Còrdova, ens proposen un estudi on futurs docents d'educació infantil i primària valoren la pertinença del mètode VESS per promoure la cultura de pensament en els alumnes i les alumnes. A més, queda manifesta la utilitat del model per promoure la interacció

social, aspecte fonamental per desenvolupar el pensament crític. Es presenta com una eina que el professorat pot fer servir amb el seu alumnat d'educació infantil i primària.

Finalment, el sisè article, «Avaluació de la combinació de classe invertida i ús d'aplicacions per promoure una docència universitària interactiva», de Myriam Rodríguez-Pasquín, Miguel Esteban-Yago, María López-Martínez i Olga García-Luque, de la Universitat de Múrcia, ens presenta l'avaluació d'una experiència docent que combina l'aula invertida i la utilització d'aplicacions. Situada en una assignatura d'economia per al grau de Relacions Laborals i Recursos Humans, els resultats de l'experiència evidencien un increment en la participació i en l'assistència a classes presencials, per l'estructuració d'un procés d'ensenyament-aprenentatge que equilibra treball presencial i no presencial, grupal i individual, amb l'ús de diferents aplicacions sota el referent de l'aula invertida. El plantejament metodològic que se segueix permet evidenciar un increment considerable del rendiment acadèmic dels estudiants.

Aquest recull que us presentem i que fa un repàs per diferents propostes innovadores, valora la relació entre la investigació i la innovació, superant una visió restrictiva de pràctiques o experiències innovadores no fonamentades.

Antoni Navío Gámez

Carme Ruiz Bueno

Universitat Autònoma de Barcelona

